

Encara no sé com sóc Maria Àngels Vayreda

VICENÇ PAGÈS JORDÀ > TEXT

La vida d'una dona

ARXIU RDG

Maria Àngels Vayreda i Trullol va néixer a Lladó el 1913 i va morir a Figueres el 1977. Com a autora, es va centrar en la poesia (va ser mestra en Gai Saber), i al final de la seva vida va escriure dues novel·les: *Encara no sé com sóc* i *Els defraudats*. La primera, que va obtenir el premi Fastenrath dels Jocs Florals de Barcelona, va ser editada el 1970 a El Club dels Novel·listes, la col·lecció en la qual publicaven els millors autors catalans de l'època: Mercè Rodoreda, Joan Sales i Llorenç Vilallonga, entre d'altres.

>> *Maria Àngels Vayreda i Trullol, Lladó, 1913 - Figueres, 1977.*

Encara no sé com sóc narra en primera persona la vida de Teresa, una dona que es casa, que pateix la Guerra Civil i que madura en condicions hostils. El mateix podríem dir de la protagonista de *La plaça del diamant*, publicada vuit anys abans. Però les diferències són considerables. En primer lloc, la Colometa viu la guerra i la postguerra a Barcelona, mentre que Teresa deixa l'Empordà i emprèn el camí de l'exili. En segon lloc, la Colometa es resigna davant del que li toca viure i mira de fer-se un lloc arrecerat, mentre que Teresa té un comportament més inconsistent, de vegades lleuger. En tercer lloc, Mercè Rodoreda experimenta de manera convincent en l'àmbit de l'oralitat, mentre que Maria dels Àngels Vayreda segueix els models més tradicionals de la literatura del jo. En altres paraules, *La plaça del Diamant* ofereix una tria d'escenes memorables, dotades d'una gran càrrega simbòlica, mentre que *Encara no sé com sóc* ateny menys intensitat perquè pretén donar compte de tots els fets importants de dècades de vida, sense posar èmfasi en cap. En aquest sentit, i malgrat que gran part del material narrat pertany a l'àmbit de la ficció, l'estructura del llibre no és tan novel·lesca com memorialística. Els lectors xafarders poden entretenir-se a buscar paral·lelismes entre la vida del personatge i la vida de l'autora: en trobaran més d'un, però encara hi trobaran més diferències.

La protagonista d'*Encara no sé com sóc* és la filla d'un fadríster, és a dir, està familiaritzada amb la propietat rural, però no en rep els beneficis. Malgrat els problemes econòmics, en cap moment no li passa pel cap posar-se a treballar. Aquest oci prolongat, que sovint es produeix en condicions poc favorables, li permetrà donar voltes als seus problemes, torturar-se i penedir-se de les decisions precipitades que va prenent.

Després d'anar a un col·legi de monges a Barcelona, Teresa s'enamora del seu cosí Eugeni i, sense pensar-s'hi poc ni gaire, es casa als divuit

ARXIU RDS

>> D'esquerra a dreta, Carme Guasch, M. Àngels Vayreda, Montserrat Vayreda i Carles Fages de Climent.

anys amb un metge de vint-i-vuit. De seguida vénen els problemes, primer limitats a l'esfera domèstica, després multiplicats per la guerra. L'exili la portarà a Ceret, Tolosa, l'Havana i Mèxic. De gran, retorna a la seva terra natal, on troba finalment el seu lloc.

Gran part de les cabòries de Teresa es relacionen amb Déu i amb els homes. Amb Déu, hi manté unes relacions extremes: passa de voler consagrar-hi la vida a dubtar de la seva existència i, finalment, a reconciliar-s'hi. Amb els homes, la relació és més complexa, ja que incorpora un punt de

sadomasoquisme. Al seu primer amor, l'abandona fredament per anar-lo buscant de manera intermitent al llarg de la vida, sense saber ben bé per què, i li causa un dolor considerable. La seva primera experiència és decebedora: «I tants afanys per a això?». Al seu marit, li imposa la presència de la seva germana Mercè, que té una merescuda fama de «fresca», i els espia fins que

Mercè Rodoreda experimenta de manera convincent en l'àmbit de l'oralitat, mentre que Maria dels Àngels Vayreda segueix els models més tradicionals de la literatura del jo

>> **Mercè Rodoreda**
(Barcelona, 1908 -
Girona, 1983).

AMAZIONE. LEGONARIA DELLE BALEAR

>> **Bombardeig de Figueres,**
el 3 de febrer de 1938.

descobreix que el marit s'hi sent atret, cosa que no li perdonarà mai. En el vaixell que la duu a Amèrica, viu una aventura sentimental ambigua, a mig camí entre la provocació i la violació, que recorda les tortuoses anades i vingudes de Temple Drake a *Santuari*, de William Faulkner. A Mèxic, s'integra en un grup de burgeses que combaten el tedi a còpia de flirtejors fins que, com era previsible, ha de parar bruscament els peus a un pretendent. Com a la fotonovel·la *Simplemente María*, Teresa es troba sovint en situacions que la sorprenen, tot i que el lector no té problemes per veure-les venir. Una altra hipòtesi: ella també les preveu però quan arriben simula sorpresa. Un dels problemes de la novel·la són els canvis sobtats de personalitat que mostren els personatges, i sobretot l'ambigüitat de la protagonista, que ja a l'escola viu una relació amb una companya que no acabem d'esbrinar si cau dins o fora de les fronteres del lesbianisme.

Algunes escenes són prou convinctes, i tan sols requerien una mica més de perícia narrativa per convertir-se en modèliques, com ara la presentació en societat al casino de Figueres

o el bombardeig del passeig Nou. Malauradament, la narradora no es pot estar d'introduir reflexions morals que impedeixen que el lector s'encari sol a la novel·la, i l'obliguen a llegir-la tal com ella desitja: «Aquest exhibicionisme de les adolescents és denigrant». Al llarg de la seva vida, Teresa desitja el que no té, es decep del que aconseguix, i es nega tot allò que la podria fer gaudir. El seu caràcter no la duu a sobreposar-se davant les desgràcies, sinó a prostrar-se en generalitzacions depriments. Els homes, per exemple, són falsos, cecs, reaccionaris i malvats. De vegades, aquesta projecció negativa s'encomana al món en general: «Fora de les casernes, on és sostinguda per la disciplina, i dels convents, on ho és per la religió, la vida en comú és un infern». *Encara no sé com sóc* és, ja des del títol, una novel·la de dubtes, però sobretot una novel·la amarga, més melodramàtica que nostàlgica.

El pròleg, publicat de manera pòstuma, és l'últim text que va escriure

Carles Fages de Climent. Hi esmenta la vinculació familiar de l'autora amb Marian Vayreda i en fa una lectura a favor de la reconciliació nacional. En tot cas, inclou unes paraules molt encertades: «Ens trobem davant una d'aquestes obres que vénen al món, no pas com a fruit d'una actitud deliberadament literària, ans com a conseqüència de reflexions personalíssimes que han madurat al llarg dels anys a mesura que la vida fluïa i aportava la seva càrrega d'il·lusions i desenganys, d'entusiasmes i descoratjaments, de fe perduda i retrobada, d'esperances defallents però mai del tot vençudes. Més que una novel·la, és "la vida d'una dona del nostre país i del nostre temps"» (al final del llibre, la narradora qualifica el llibre d'«història vulgar d'una dona d'aquest país i d'aquest temps»). Per si a algú se li havia escapat, Fages de Climent qualifica més endavant el llibre de «confessions depurades per l'art». Anys a venir, August Rafanell va ser més directe quan va escriure que a la novel·la «li falta gracilitat idiomàtica i li sobra candidesa narrativa».

Vicenç Pagès Jordà
és escriptor.

Carles Fages de Climent va dir d'*Encara no sé com sóc* que, més que una novel·la, és la vida d'una dona del nostre país i del nostre temps